

"קול אליה"

גם לניספה
פגיע אוכל

פרשת לך לך שנת תשפ"ב

synagogue
"KOL HLIY"

1. איך יכול להיות שהניסיון של ללכת לארץ אחרת קשה יותר מלשחוט בן יחיד?

בית הכנסת
"קול אליה"

2. איזה היתר היה לאברהם להפיל עצמו לתוך כבשן האש הרי בן נח אסור למסור עצמו?

3. האם אברהם גייר אנשים או ברא אנשים? הוכח מפרשת השבוע!

BET
MIDRASH
"BET YOSEF"

4. האם השליח ציבור צריך לעמוד לפני הכוהנים בברכת הכוהנים או יכול לעמוד גם אחריהם? הוכח מפרשת השבוע!

בית המדרש
"בית יוסף"

5. למה חשש אברהם שהמצרים יעברו על איסור רציחה כדי שלא יעברו על איסור אשת איש הרי הם מצווים על שניהם?

BET
MIDRASH
OR"
"LAVSRIM"

6. מצא מעות והחזירם לבעלים האם חייב המוצא להפריש מעשר כספים? הוכח מפרשת השבוע!

בית המדרש
"אור לישראל"

7. האם יש ענין לעשות ברית מילה בבית הכנסת?

8. מדוע מל אברהם את עצמו רק בחצות היום הרי זריזים מקדימים למצוות?

LIBRARY

9. המלמד בן חברו תורה האם קיים מצות פריה ורביה? הוכח מפרשת השבוע!

אוצר
הספרים

10. שני תלמידים הלומדים מרב אחד האם נחשבים כשני אחים? הוכח מפרשת השבוע!

KOLL
STUDENTS

11. תינוק שלא שמע מעולם קולות של דיבור האם הוא ידבר? באיזה שפה?

12. מי שרוצה לכבד את חברו באוכל האם צריך לטעום קודם? הוכח מפרשת השבוע!

כולל
אברכים

13. האם יש דין קים ליה ברבה מינה בבן נח? הוכח מפרשת השבוע!

TORAH
LESSON
CLASS

14. ברכת הגפן ואמירת לחיים מה אומרים קודם? הוכח מפרשת השבוע!

15. היכן מצינו בתורה מצוות עינוי חוץ מיום הכיפורים?

שיעורי
תורה

חידות

CHARITY
AND
CHARITY
FOUNDATIO
N

1. איך יתכן שהטלת ביצה של תרנגולת, תתיר למול בשבת תינוק שנולד בין השמשות?

2. כיצד נקראת אשתו של רב שהוסמך? הוכח מפרשת השבוע!

קרן
צדקה וחסד

"ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל"

ברכת מזל טוב לאחי היקר איש חי רב פעלים ורב חסד

הרב עזרא ויצמן שליט"א ורעיתו תח"י לרגל השמחה במעונם.

עלון זה מוקדש לכבוד שמחת הנישואים ולשבת השבע ברכות של החתן ר' יוסף מור נ"י והכלה אביטל ויצמן תח"י יהי רצון שיזכו לבניין עדי עד בבריאות אושר שמחה שפע ונחת והצלחה שובע שמחות ומילוי כל משאלות הלב לטוב ולטובה

"קול אליה" רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

להצטרפות למנוי חנינם לקבלת העלון ולהפצה ניתן לפנות ליוצאפ 052-8144488

במחשבה תחילה: כל אדם נולד תחת השפעה אסטרולוגית, זרימת אנרגיות מסוימת שמשפיעה על פרטים רבים בחייו – אישיות, נסיבות, פוטנציאל. לשילוב הזה אנחנו קוראים "מזל" – מערך כוכבים מסוים. אבל, "מזל" הוא גם "גורל" – כמו שאנחנו מאחלים במלים "מזל טוב." מזלו של האדם קבוע מראש מרגע לידתו. אבל בפרשת לך לך, מוציא האלוקים את אברם החוצה ואומר לו: "הבט נא השמימה וספור הכוכבים, אם תוכל לספור אותם..." האלוקים משנה את שמו לאברהם, ובאופן מטפורי מרומם אותו מעל לכוכבים, ומשנה את מערך גורלו. מדוע היה אברהם זכאי לטיפול מיוחד כזה? באותם ימים, האמונה השלטת בעולם הייתה עבודת אלילים. אברהם ראה את השקר שברעיון הזה, ורומם את עצמו מעל לנורמות החברתיות. בתמורה להתעלות המיוחדת שלו, גמל לו האלוקים במידה כנגד מידה, ורומם אותו מעבר למערכת הטבעית – מעל לכוכבים.

הדבר קבע עיקרון נצחי – עם ישראל נמצא מעל למזל. אנחנו לא צריכים לקבל את הגורל שנקבע על ידי הכוכבים כגזירה שאינה ניתנת לשינוי. ההיסטוריה מוכיחה זאת: עם ישראל שרד את האימפריות הגדולות כמו היוונים והרומאים. אפילו בימינו, הצלחנו נגד כל הסיכויים, להקים מדינה משגשגת המוקפת באויבים.

מעבר לרמה הטבעית, לרעיון הזה יש גם השלכה רבת עוצמה על חיינו האישיים. הגמרא מספרת שנגזר גורלה של בתו של רבי עקיבא למות ביום חופתה. בסעודת הנישואין, תקעה הכלה באופן סתמי את סיכת הראש שלה לתוך חור בקיר שמאחוריה – ובלא יודעין הרגה את הנחש שהתכוון להכיש אותה. אחר כך, כשנמצאה גופתו המתה של הנחש הארסי, הבינו בני המשפחה את הנס שאירע לכלה, וביקשו ממנה לשחזר את אירועי אותו היום. היא סיפרה שבאמצע מסיבת החתונה היא הבחינה בעניים שעומדים בחוץ, לקחה את המנה האישית שלה ונתנה אותה להם. גילוי נדיר של אנושיות!

אז כאן אנחנו רואים את העיקרון בפעולה: התנהגותה הבלתי-רגילה של האישה הזאת ביומה הגדול, רוממה אותה מעבר למערכת הקבועה מראש, שינתה את מזלה והצילה את חייה. - אם רק נרצה – גם אנו נוכל לעשות זאת!.

* * * *

איך יכול להיות שהניסיון של ללכת לארץ אחרת קשה יותר מלשחוט בן יחיד?

את בנו יחידו ועל ידי זה ילמדו גם העולם גם העולם לעשות כן, כמו שאמרו חז"ל בגמרא במסכת תענית (דף ט"ז) הובא ברש"י דמשום הכי נקרא מוריה שמשם יצא הוראה לישראל, היינו שיצאה הוראה לעולם ללמוד מאברהם אבינו למסור נפשו ונפשות בניו אפילו בן יחידו למען רצון השי"ת, ולפי זה מובן המדרש שני פעמים כתיב לך לך ואין אנו יודעים איזו חביבה אם השנייה או הראשונה היינו אם הראשונה חביבה דהויה העבודה בסתר או השנייה חביבה שהיה עבודה בגלוי, ומסיק מן מה דכתיב אל ארץ המוריה, השנייה חביבה מראשונה, היינו מדכתיב המוריה דיצאה על ידי אברהם הוראה לעולם לעשות כמעשהו הויה שניה חביבה מהראשונה, דבעושה בנגלה יש מעלה לנו ולבנינו עד עולם ללמוד גם כן לעשות את כל דברי התורה הזאת.

ובכתב סופר מתרץ: לכאורה הראשון גדול שהרי אז עדיין לא ראה בטובת ה' עליו, וכי מקיים הוא הבטחתו כי לא איש אל ויכזב, מה שאין כן בניסיון האחרון שכבר ראה חמלת ה' עליו וכבר נוכח לדעת כי הקב"ה אומר ועושה גוזר ומקיים הבטחתו, ומצד שני נראה הניסיון השני גדול שהרי הלך להקריב לקרבן את בנו יחידו אשר אהבו, לזה אמר מן מה דכתיב אל ארץ המוריה ולא הוסיף שום הבטחה לטובה על זה הויה שניה חביבה מן הראשונה שהרי בניסיון הראשון נאמר לו להנאתך ולטובתך וכמו שאמר לו בפירוש ואעשך לגוי גדול.

* * * *

איזה היתר היה לאברהם להפיל עצמו לתוך כבשן האש הרי בן נח אסור למסור עצמו?

במסכת סנהדרין (דף ע"ד ע"ב) וכן בתוספות (שם דף ע"ה ע"א) אם כן כשמוסר נפשו למיתה, אם כן עובר על איסור של ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, אם כן אברהם שלא היה לו דין ישראל איזה היתר היה לו למסור את הנפש.

נאמר במדרש רבה בפרשה (פרשה ל"ט) אמר רבי לוי שתי פעמים כתיב לך לך ואין אנו יודעים אי זו חביבה אם השנייה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה הויה השנייה חביבה מן הראשונה.

מקשים הכתב סופר (על התורה), ובישמח משה (פרשת וירא), ובקרבן לדוד, וכן בבניין דוד: איזה הויה אמינה יש שהניסיון של לך לך מארצך יותר חביב מהניסיון של העקידה שאבא הולך לשחוט את בנו?

ויש על כך כמה תירוצים: הבניין דוד מתרץ: יש צדיק עובד ה' במסירות נפש אבל כל מעשיהו הוא בהסתר ויש צדיק שעבודתו בגלוי לפני עין כל, והנה לפי השקפה הראשונה העושה בסתר משובח יותר, מהעושה בגלוי (עיי'ן בישמח משה פרשת נח). אמנם העובד בגלוי משובח יותר כי בניו ובני אדם ילמדו ממנו לעבוד גם כן את השי"ת, והנה הניסיון הראשון שאמר הקב"ה לאברהם שילך מארצו ומבית אביו, לעיני כל לא היה נראה לניסיון גדול דהא השי"ת הבטיחו עם ברכו כל טוב אם כן כדאי הוא לעזוב ארצו, אבל באמת מחשבתו של אברהם אבינו היה לטובה ולא הלך למען יקבל את הברכות רק הלך לקיים מצות ה' כאשר כתב באור החיים לפרש בזה הפסוק וילך אברם כאשר דיבר אליו ה', אם כן הויה העבודה בסתר ולא בגלוי, לא כן הניסיון השני לך לך אל ארץ המוריה היה העבודה במסירות נפש בגלוי לעיני כל שהלך לשחוט

"ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים" (טו ז).

והקשו בפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש שני בשם מהרי"ט) וכן באגרה דכלה (פרשת נח): מי התיר לו לאברהם שישלך עצמו לכבשן האש, מאחר שבן נח אינו מצווה על קדושת ה', עיין גמרא

יש על כך כמה תירוצים:

הפרשת דרכים (דרך האתרים דרוש ב' בשם המהרי"ט) מתרץ: מטעם זה אמרו רז"ל שבשביל יעקב ניצול אברהם כדאיתא בבראשית רבה (פרק ס"ג סימן ב) משום דשבביל עצמו לא היה ניצול, משום שעשה שלא כדין במה שמסר עצמו על קדושת ה', וכדי היה לחוב בעצמו. הנה דבר זה שכן נח אסור לו למסור את הנפש על המצוות שחייב בהם זה מחלוקת הפוסקים:

דהנה איתא במדרש רבה על הפסוק בפרשת נח "ואך את דמכם לנפשתיכם אדרוש" יכול כחנניה מישאל ועזריה, תלמוד לומר "ואך" ומסביר המהר"ש יפה, שהכוונה שאם רוצים שיעבור על איסורים מותר להיהרג, ולכאורה הפסוק מיירי בכן נח, הרי שמותר לו למסור נפשו, כדי שלא לעבוד עבודה זרה ואינו נחשב לחובל בעצמו, כך מביא ראייה הפרשת דרכים, וכן כתב החמדת שלמה (או"ח סימן ל"ח) שמותר לכן נח למסור עצמו במקום שאין מחויב למסור נפשו, וכן כתב המשך חכמה (בפרשת וזאת הברכה ד"ה ויבכו) שמותר לכן נח להיהרג על מצוה שאין צריך להיהרג עליהם, אבל במנחת חינוך (מצוה רצ"ו ס"ק כ"ט) כתב כדעת המהרי"ט שאסור לכן נח למסור את הנפש על מצוות שחייב בהם. ובאגרה דכלה פרשת נח תמה על המהרי"ט: וז"ל והנה דברי המהרי"ט אלו הם בדרך דרוש הפשט אבל המשכיל ישתומם על המראה לומר בזכות יעקב ניצל אברהם, ואברהם יהיה לו ח"ו חטא בזה, והשי"ת ויתעלה קראו "אברהם אוהבי" (ישעיה מא ח) וחשב הניסיון הזה מכלל העשר ניסיונות.

באגרה דכלה (פרשת נח) מתרץ: המצוות שמבוארים בקום ועשה מחויב האדם לעשות, ומה שמבואר בה שלא לעשות יזהר האדם

* * *

האם אברהם גייר אנשים או ברא אנשים? הוכח מפרשת השבוע!

מי הם הנפשות אשר עשו בחרף? רש"י כתב: שהם בני האדם שהכניסו תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו. מקור דברי רש"י מבראשית רבה (לט יד) אמר רבי אלעזר בן זימרה אם מתכנסים כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולים לזרוק בו נשמה ואת אמר "ואת הנפש אשר עשו?"

אלא אלו הגרים שגיירו, ואם כן שגיירו למה אמר "עשו" אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגיירו כאלו בראו, ויאמר "אשר עשה", למה נאמר "אשר עשו?", אמר רב הונא אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, ע"כ.

מבואר במדרש ש"הנפש אשר עשו" הם הגרים שאברהם ושרה גיירו, אולם הראב"ד בפירושו לספר יצירה מבאר שאברהם אבינו ממש ברא ועשה בריאות ע"י צירופי שמות, והם אלו "הנפש אשר עשו", וכן כתב בספר יצירה (פ"ו מ"ח) "וכיון שצפה אברהם אבינו ע"ה והביט וראה וחקר והבין וחקק וחצב וצרף ויצר ועלתה בידו, נגלה אליו אדון הכל הושיבו בחיקו ונשקו בראשו קראו אוהבו ושמו בשמו וכתר לו ברית לו ולזרעו עד עולם שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה".

וכתב הראב"ד שם "וכיון שצפה אברהם אבינו והביט וראה וחקר והבין וחקק וחצב וצרף ויצר ועלתה בידו, כי יש נמצאים נעלמות והן עשר ספירות והתחיל לבחון זה עד שחקק בחכמתו וחצב

בית הכנסת קול - אליה
רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב
בית המדרש "בית יוסף"
בית המדרש "אור לישרים"
אוצר הספרים, כולל אברכים, שיעורי תורה

הגענו אל הישרות האחרונה...!
קהילת "קול אליה" הוקמה בגבעת זאב לפני 6 שנים, כיום בית הכנסת פועל בתוך חנות קטנטנה מושכרת. בית הכנסת פעיל ביותר במשך כל ימי השבוע, בשיעורי תורה, לימוד בחברותות, פעילות תורנית לילדים ונוער.

חסר לנו רק 106.050 שקל
כדי שנוכל להיכנס למקום קבוע גדול מסודר!
זוהי הזדמנות עבודה להיות שותף איתנו בבניית היכל של תורה וזיכוי הרבים. לתרומות

בנק מרכנתיל דיסקונט בנק: 17 סניף: 621
מספר חשבון: ע"ש קול אליה גבעת זאב.
בנק הדואר 009 סניף 001 חשבון: 28489040
או בביט לטלפון מספר: 052-8144488
כל תרומה עזרה וסיוע תתקבל בברכה.
לפרטים נוספים

אילן יחזקאל: 053-2371092
הרב שמעון נעים: 058-7700681
הרב יוסף ויצמן 052-8144488

בבינתו אותיות הקודש, וצרף ועלתה בידו הבריאה שנא' "את הנפש אשר עשו בחרן", מלמד שנתעסק אברהם אבינו ע"ה בצירוף האותיות של עשר ספירות. ועיין בהקדמת הגר"ח מוואלזין זצ"ל (על ספרא דצניעותא) שכתב על רבו הגר"א זצ"ל" בספר יצירה הייתה משנתו סדורה לו מימי ילדותו בגרסה ברורה ועמקות נורא, וגילה הגר"א את אזני כי באמת התחיל פעם לברוא גולם

* * * *

האם השליח ציבור צריך לעמוד לפני הכוהנים בברכת הכוהנים, או יכול לעמוד גם אחריהם?

תחלה כדי שיהיה כלי מלא ברכת ה', ויוריק עליך מן כלי מלא וגדוש, אבל בקללה אין שייך דבר זה כלל לכך נאמר ומקללך אאור רק אחר כך ולא קודם.

ונראה על פי הכלי יקר, שכיון שהחזן הוא לא סתם מקריא לכוהנים ומתברך על ידם אלא הוא מעביר להם את הברכה, אם כן אין להקפיד כל כך שהחזן יעמוד לפני הכוהנים, ויכול אף לעמוד לאחריהם, כמו שמצוי בהרבה בתי כנסיות, שהחזן עומד צמוד לארון הקודש והכוהנים אחריו.

אלא שראה בספר שיח יצחק שמביא שמצא להר"ד עראמה בחיבורו על הרמב"ם דעל מה שכתב (בפרק ט"ו מהלכות תפילה): עם אחורי הכוהנים אינם בכלל ברכה, סיים: וכן בחזן בזמנינו. ואם כן יש להקפיד שגם החזן יהיה בכלל המתברכים ויעמוד לפני הכוהנים כדי להתברך על ידם, וצריך עיון הלכה למעשה אם יש להקפיד בזה.

* * * *

האם יש היתר לפגוע ברבים באדם שמדבר בעת חזרת הש"ץ? הוכח מפרשת השבוע!

ד"ה והשח גוערים בו) הביא מה שכתב בספר ווי העמודים (להגה"ק ר' שעפטיל הורוויץ זצ"ל בנו של השלה"ק) וז"ל: "מן הראוי שכל קהלה וקהלה יעמידו אנשים על זה אשר ישגיחו בעונשים רבים על המדברים ויביישו אותם ברבים, ועיין בפרי מגדים (אשל אברהם סימן קכ"ד ס"ק י"א) שהעתיק דבריהם.

מבואר שעוון שיחה בבית הכנסת חמור עד מאד, שהתירו בסיבתו להלבין פני החוטא השח בשעת התפלה ולהכלימו בפני קהל ועדה. ובספר מצווה ועושה (מצוות מורא מקדש עמוד תקנז) כותב לתמוה על זה שהרי במצות תוכחה שנצטוונו בה במאמר הכתוב "הוכח תוכיח את עמיתך", התנה הכתוב "ולא תשא עליו חטא" ופירש רש"י: ולא תלבין פניו ברבים.

ואם כן במה נשתנה עוון שיחה בשעת התפלה שהחמירו כל כך להלבין פניו ברבים, ולא חשו לאזהרת ולא תשא עליו חטא. ולא עוד אלא שאנו מצווים לעשות כן כמו שכתב מרן בשולחן ערוך וגוערים בו וכמו שכתבו האחרונים שיעמידו אנשים על זה.

* * * *

למה חשש אברהם שהגויים יעברו על איסור רציחה כדי שלא יעברו על איסור אשת איש הרי הם מצווים על שניהם?

מפני זה, וכך הקשו החזקוני, והריב"א, וכן הרא"ש, וכן בדעת זקנים לבעלי התוספות, וכן החיד"א, הפנים יפות (בפרשה), וכן יד המלך (הלכות יסודי התורה פרק ה).

ויש על כך כמה תירוצים:

הדעת זקנים מבעלי התוספת, והפרדס דוד מתרצים: שאברהם חשב שהגויים יחשבו שעדיף לעבור עבירה פעם אחת דהוא רציחה,

"וְאַבְרָהָהּ מְבָרְכִיךָ וּמְקַלְלֶךָ אֶאֱרֹךְ וְנִבְרָכְךָ בְּכָל מְשֻׁפְחוֹת הָאֲדָמָה" (יב ג).

הכלי יקר עומד על השינוי שיש בין הלשון ואברכה מברכך שקודם מוזכר הפעולה של הקב"ה שמברך, לבין מקללך אאר, שרק אחרי שנא' מקללך כתוב אאור.

וביאר הכלי יקר וז"ל: אינו דומה מוריק מכלי מלא וגדוש למוריק מכלי חסר, כדרך שמצינו בברכת כוהנים (במדבר ו, כג) "כה תברכו את בני ישראל אמור להם" – שהשליח ציבור אומר תחלה אל הכהן יברכך ה', כי הש"ץ הוא סרסור בין הקב"ה ובין הכוהנים, והוא אומר תחלה אל הכהן יברכך ה', ומוריד עליו השפע דרך הצינורות כדי שיהיה הכהן כלי מלא ברכת ה', ואחר כך יוריק הכהן מן כלי מלא על ישראל כי אז חלה הברכה ביותר כשהמשפיע נמצא בו הברכה בעצם וראשונה, כי איך יברך מי שאינו מבורך בעצמו. על כן נאמר ואברכה מברכך, שקודם שיברכך אני אברכו

"וְאֵתְהָ תְּבֹאֵ אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה" (טו טו). בספר הגן דרך משה (ליום תשיעי עמוד כח) כותב: "והנה באתי לעורר לבבכם הטהורים וכל רבני ארץ ומורי צדק בכל קהילות וישובים, לגזור על השמש להזהיר העם בשעת התפילה שלא ידברו, דהיינו שיצווה להכריז: "שתיקה יפה בשעת התפילה", ואז יהיה להם שיבה טובה שהוא ראשי תיבות שתיקה יפה בשעת התפילה.

והנה כתב מרן בשו"ע (או"ח סימן קכד סעיף ז) לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, ואם שח הוא חוטא וגדול עוונו מנשוא וגוערים בו. ומה שכתב וגוערים בו יש להסתפק בכוונת דבריו אם דעתו שיש לגעור בו בפומבי ולהכלימו ברבים בפני קהל ועדה, או שמא הכוונה לגעור בו בצנעא ולהוכיחו בסתר בינו לבינו במקום שאין רואים.

ויש מהאחרונים שכתבו דאם אפשר יש להוכיחו בסתר ולא לביישו בפני אנשים. אמנם האליהו רבה (סימן קכ"ד ס"ק י"ב

"והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו" (יח יב).

יש להקשות: הרי בן נח מצוה על שפיכות דמים כמו שהוא מצוה על עריות כמבואר בגמרא במסכת סנהדרין (דף נו) אם כן מדוע חשש אברהם שהם יהרגו את אברהם כדי שלא תהא שרה אשת איש, הרי איסור רציחה חמור כמו איסור גזל ומדוע יעברו על זה

מאשר לעבור על אשת איש דזה כל עובר כל יום, לכן חשש מרציחה ולא חשש מאשת איש.

הדעת זקנים לבעלי התוספת, וכן בחזקוני מתרצים: שיתכן שאכן לא אכפת להם שום איסור, אולם חשב אברהם שאלה שייקחוה לעצמם יהרגו כיון שחשש שאברהם ילך להתלונן עליהם לפני המלך, שלקחו לו את אשתו.

הריב"א בשם הר"ר מתתיה מאבלון מתרץ: שלכך היה ירא

* * * *

מצא מעות והחזירים לבעלים האם חייב המוצא להפריש מעשר כספים?

"וייתן לו מעשר מכל" (יד כ).

הנה בספר טעמא דקרא בפרשה כתב: דמהא דכתיב בפרשה בתורה וייתן לו מעשר מכל, שלאחר שאברהם אבינו חזר ממלחמת סדום, נתן למלכי צדק מלך שלם, מעשר מכל השלל שתפס, יש ללמוד מכאן שהמחזיר אבידה שאין חייב להחזירה רק לפני משורת הדין, צריך ליתן מזה מעשר כספים, שהרי אברהם נתן מעשר כספים מהשלל, הגם שלבסוף החזיר את כל השלל

* * * *

האם יש ענין לעשות ברית מילה בבית הכנסת?

"בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו" (יו כו).

יש לחקור האם יש ענין לעשות ברית מילה דווקא בבית הכנסת או אפשר לעשותו לכתחילה בבית.

הנה כתב הרמ"א יורה דעה (סימן רס"ה סעיף יא) דאשה אף על גב שאינה יכולה להיות סנדק מ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק.

בספר אות חיים ושולם (סימן רס"ה ס"ק כ"ה) דייק מדברי הרמ"א דברית מילה צריך לקיים בבית הכנסת או בבית המדרש, וכן כתבו בספרים שצריך למול בבית הכנסת יען שהמילה הוא דוגמת קרבן, על כן צריכים להביאו למקום תפילה שהוא דוגמת בית המקדש מעט.

וכן הוכיח ממה שכתב המהרי"ל (הלכות שבעה עשר בתמוז ותשעה באב) ברית מילה שחל בט' באב, היה נוהג מהר"י סג"ל כשסיימו הקינות טרם שהיו מתחילים לומר איוב וירמיה הולכים אבי הבן ובעל ברית והמוהל לביתם ומחליפין בגדיהם לבגדי שבת אך לא לבשו לבנים, וחזרו לבית הכנסת והיו מדליקים הנרות, ומביאים הנער ומוהלים ואחר המילה פושטים בגדיהן אשר החליפו - חזינן שיש ענין לעשותו בבית הכנסת.

ומביא מה שכתב במגן אברהם (סימן שלי"א ס"ק ה) דפשוט דאסור להביא התינוק לבהכ"נ דרך חצר שאינו מעורבת אפילו על ידי עכו"ם, דהא יכולים למולו בביתו, והרבה פעמים מלין בבית כשיש צינה, משמע אבל אם אין סיבה עדיף לעשותו בבית הכנסת,

* * * *

מדוע מל אברהם את עצמו רק בחצות היום הרי זריזים מקדימים למצוות?

"בעצם היום הזה נימול אברהם" (יו כו).

מכאן ילפינן בפרקי דרבי אליעזר פרק כ"ט שאברהם מל את עצמו בחצי היום, דדרשינן מלשון בעצם, בעיצומו של יום, ר"ל שהיה מל את עצמו בחצי היום.

יש להקשות: ממה שנאמר בגמרא במסכת פסחים (דף ד' ע"א) תניא כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזים מקדימים למצוות

אברהם שיהרגוהו יותר ממה שיעשו איסור אשת איש, לפי שכבר לקו בדור המבול על דבר הזנות ולא על עוון הרציחה.

החיד"א בספרו פני דוד מתרץ: מאיסור רציחה היו יכולים להינצל קצת, שיהרגוהו בין הרבה אנשים דאין העוון כל כך, וזה שאמר והרגו אותי לשון רבים כי ברבים היו בהריגתו להינצל פורתא כמו דאיתא בגמרא במסכת סנהדרין (דף ע"ח) דהרגוהו עשרה בבת אחת לכולא עלמא פטורים ממיתת בית דין.

למלך סדום.

וכן כתב בספרו דרך אמונה (פ"ז מהלכות מתנות עניים הלכה ה' בביאור הלכה ד"ה ואחד מעשרה) שלכאורה נראה שהמוצא ממון שעל פי דין אין צריך להחזיר, ורוצה להחזיר לפני משורת הדין, אם בעל אבידה עשיר, צריך המחזיר ליתן מעשר קודם, וראיה מאברהם אבינו שהחזיר למלך סדום, ומכל מקום נתן מעשר קודם.

* * * *

ועיין בספר שפע קודש עניני ברית מילה מה שהאריך להלכה בדברי המג"א.

ובשו"ת משנה הלכות (חלק י"ב סימן קפו) דחה ראייה מדברי הרמ"א: דאין ראייה מכאן דזה משום דהיו רגילים למול אחר התפילה שאז מצוי עשרה בביהכ"נ ובזמנינו אנו רואים שאין מדקדקים בזה ועושים הברית באולמות.

אבל באחד מהראשונים איתא להדיה שיש ענין לעשות ברית בבית הכנסת: דבשו"ת הרשב"א (חלק ז' ס"י תקל"ו) כתב וז"ל ומה שנהגו למול בבית הכנסת משום דכתיב ויכרתו ברית לפני ה' ואין ברית אלא מילה וכו'. ובספר באר יעקב על כללי המילה לרבינו יעקב הגוזר בדין נר למילה (עמוד 59) כתב שעדיף לעשות המילה בבית הכנסת משום כמה טעמים: 1. משום קדושתה. 2. משום שכל הקהל ישמעו הברכות מה שאין כן כשהמילה בבית ובפרט בבתי העניים אשר אין נקיות שוררת בהם. 3. כי לפעמים יתאחר המוהל לעשות הפריעה או אירע איזה מכשול ח"ו ובהיות שם אם הילד תמלא אימה ופחד ויכולה לבא לידי סכנה. 4. לפי שהמילה נחשב לקרבן, והקרבת שחוטי חוץ אסור בו, ולכן ימולו במקום מקדש מעט.

ובשו"ת חתם סופר (אורח חיים סימן קנ"ט) כתב וז"ל אטו מילה יש לה שייכות לבהכ"נ, ויש לנו רשות למול בכל מקום, ואין לבית הכנסת אחיזה במילה כלל.

שנאמר בראשית כב "וישכם אברהם בבקר" חזינן דילפינן שמילה צריך להיות מיד בבוקר כמו שאברהם היה זריז, אם כן מדוע במילת עצמו גופיה לא הזדרז למול מיד בתחילת היום והתעכב עד חצות היום, כך הקשו בהגהות הרד"ל על פרקי דרבי אליעזר, ובזית רענן לבעל המגן אברהם, וכן הקשה המהרש"ם (תכלת מרדכי בנר מצוה אות ד), ובנחל הברית (יו"ד סימן רסב), ובתורה

תמימה (פרק י"ז הערה נג), וכן במכתם לדוד.

ויש על כך כמה תירוצים: בהגהות הרד"ל (על פרקי דרבי אליעזר), והמהרש"ם (תכלת מרדכי בנר מצוה אות ד) מתרצים: שיתכן דאברהם לא נצטווה במצות מילה רק בחצי היום לכן לא היה שייך שימול קודם, ומיד שנצטווה בחצי היום מל את עצמו מדן זריזים מקדימים למצוות.

בהגהות בית גדול (על פרקי דרבי אליעזר), ובתורה תמימה (הערות בראשית פרק י"ז הערה נ"ג) מתרצים: כאן מל עצמו דווקא בחצי היום כדי לפרסם הדבר, וכמו שמבואר במדרש מובא ברש"י (ד"ה בעצם היום) דבחצי היום כל האנשים נעורים, והידור מצוה עדיף טפי מזריזים מקדימים למצוות. ויש להעיר על פי מה שכתבו הפוסקים שדה חמד (ח"ב ע"מ ע"ו ע"ב) וכן בערוך השולחן (יו"ד סימן רס"ב ס"ק ח) שאסור להשהות מילה אחר חצות כדי שיהא יותר אנשים, משום שמעלת זריזים עדיף ממעלת ברוב עם, אם כן איך היה מותר לאחר כדי שיראו יותר אנשים. ונראה לתרץ: שאני הכא שבכל העולם היה חלש מושג היהדות וזה היה אלים טפי, לכן היה מותר לאחר המילה בגלל זה.

עוד נראה לומר על מה שכתב רמב"ן (בראשית פרק י"ז) וכן כתב ברבינו בחיי שישמעאל בנו נימול מתחלה וכל בני ביתו, כי כן כתוב

* * * *

המלמד בן חברו תורה האם קיים מצות פריה ורביה? שני תלמידים הלומדים מרב אחד באם נחשבים כשני אחים?

שדברי תורה היוצאים מהלומדים חשיבי כגברא.

אולם הגר"ש קלוגר (בהג"ה על השו"ע אה"ע"ז סי' א' סק"א) הסתפק בזה, שהביא מה שכתוב בגמרא במסכת מגילה (דף יג ע"א) ובגמרא במסכת סנהדרין (דף יט ע"ב) שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, והסתפק האם מקיים בזה מצוות פרו ורבו.

ומסיק שתלוי במחלוקת הדרישה והט"ז (יו"ד סימן רמ"ב) שדעת הדרישה שכל מקום שנאמר בחז"ל "כאילו" אין המוקש שווה אל המקיש, ואילו דעת הט"ז שהמוקש שווה אל המקיש. ואם כן לפי דברי הט"ז המגדל יתום בתוך ביתו יוצא ידי חובה פרו ורבו, ולפי זה גם במלמד בן חברו מקיים בזה פרו ורבו.

וראה בספר ברית הלוי (לרבי שלמה אלקבץ על הגדה של פסח פרק חמישי) שכתב: המלמד תורה לחברו משפיע בו חלק נשמתו ממש וזהו סוד תלמידים נקראים בניס ואבדת רבו קודמת, ומזה ימשך כי שני תלמידים הלומדים מרב אחד יהיו שווים לשני אחים.

* * * *

תינוק שלא שמע מעולם קולות של דיבור האם הוא ידבר? באיזה שפה?

ונפתח לו מתחת לארץ שני סילונים אחד של שמן ואחד של סולת. והביא שם הרד"ל (אות ח) מדברי הרמב"ם בפירושו המשניות ריש תרומות שסיבת האילמות הוא חרשות ממעי אמו ולא ישמע מה שמדברים, ואם כן לדבריו קטן המתגדל יחיד במערה כאברהם היה לו להיות אילם לגמרי עד שיצא לאוויר העולם וישמע אחרים מדברים, והנס היה שידע מעצמו לדבר לשון הקודש.

ועיין בפירוש "בנין יהושע" על אבות דרבי נתן (לז ב) שמביא בשם הרמב"ם "אם לא נדבר בתינוק הנולד שבעה שנים שום דיבור, כאשר יגדל ידבר מאליו לשון הקודש שהתולדה הוא מבטן."

"וייקח אברהם את שְׁבִי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אַחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחַרְוֹ וַיֵּצְאוּ לְלֶקֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּבְאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן" (יב ה).

בגמרא במסכת סנהדרין (דף יט ע"ב) כל המלמד בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, שנאמר "ואלה תולדות אהרן ומשה" - אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו.

ובמסכת סנהדרין (דף צט ע"ב) כל המלמד את בן חברו תורה מעליו עליו הכתוב כאילו עשאו, שנא' ואת הנפש אשר עשו בחרן. בספר אהבת ציון (לבנו של הנודע ביהודה דרוש ט' ד"ה מה יקר) כתב בשם אביו, שאם נחשב "כאילו ילדו" אם כן מקיים בזה מצוות פריה ורביה.

וכן כתב הגר"י ענגיל גיליוני הש"ס במסכת סנהדרין (שם) להוכיח ממה שנאמר בגמרא במסכת ברכות (דף מז ע"ב) אמר רבי אמי שני תלמידי חכמים המחודדים זה את זה בהלכה מצטרפים לזימון, ובתוספות הרא"ש ביאר שהלכה חשובה כשלישי, מבואר

"ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי והוא שוכן באלוני ממרא האמורי אחי אשכול ואחי ענר והם בעלי ברית אברהם" (יד יג).

בבראשית רבה (מב ח) מובא מחלוקת מדוע אברהם נקרא "העברי", דעת רבנן שהוא מעבר הנהר ושהוא מדבר בלשון עברי. אברהם אבינו דיבר לשון הקודש מקטנותו ממש, כך מובא בפרקי דרבי אליעזר, (פרק כו) "כשנולד אברהם בקשו כל גדולי המלכות להרגו ונחבא מתחת לארץ שלש עשרה שנה שלא ראה לא שמש ולא ירח, לאחר שלש עשרה שנה יצא מתחת לארץ מדבר בלשון הקדש."

וברד"ל (שם אות ו) הביא מרבנו בחיי כשהיה במערה נעשה לו נס

מי שרוצה לכבד את חברו באוכל האם צריך לטעום קודם? הוכח מפרשת השבוע!

שדוחה מעיטוש.

על פי הנידון הזה מבואר היטב דברי הבאר היטב התמוהים (או"ח רי"ג סק"א) שכתב "כשרוצה לשתות לחברו יברך בתחילה שקודם ברכה הוא של הקב"ה ואחר כך שלו", ובפשטות מדבר על מקרה שרוצה לכבד את חברו בשתייה (כמו הגרסה בשו"ע הבהיר "כשרוצה לשתות וגם לתת לחברו) וכיון שהשתייה שייכת להקב"ה על כן אין לו רשות לכבד את חברו, וכשמברך מעביר את השתייה לרשותו על ידי "והארץ נתן לבני אדם" וממילא יכול לכבד את חברו.

והדברים תמוהים מאוד. אולם למעיין יראה שמקור דבריו של הבאר היטב הם במגן גיבורים ושם מוסיף מילה אחת "הרוצה לשתות לחברו לחיים יברך בתחילה שקודם ברכה הוא של הקב"ה ואחר כך שלו". שהנידון שם הוא ששותה עם חברו וכמ"ש שקודם מברך ברכת היין ואחר כך מברך את חברו לחיים.

"ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ" (יד ט). כיון שהקדים מלכי צדק ובירך את אברהם קודם שבירך את הקב"ה היה נחשב לו זה לחטא, ואמרינן במסכת נדרים (דף ל"ב ע"ב) שלכן הוציא הקב"ה את הכהונה ממלכי צדק ונתנה לאברהם.

בנידון זה של הקדמת ברכת ה' לברכה לחברו הביא האליהו רבה (סימן קע"ד) מהבה"ג שראה להרב מהר"א שהיה נוהג לברך על היין ושתה מעט ואח"כ היה אומר למסובים "בשמחתכם" וגומר לשתות, ועשה כן משום שאין להקדים כבוד בשר ודם לכבוד שמים.

וחלק על כך האליהו רבה וכתב: שאין בכך כלום משום שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה. והביא שכן כתב המהרש"ל בפרק החובל שבמתעטש וחברו אומר לו אסותא יאמר בתחילה "ברוך תהיו" ואחר כך יתפלל לישועתך קיוויתי ה', וכתב שמכל מקום כשזוכר נוהג הוא קודם לברך על היין, ועי"ש מה

האם יש דין קים ליה ברבה מינה בנן נח? הוכח מפרשת השבוע!

ומתריך דקי"ל כרבנן שבמיתה בידי שמים לא אמרינן קים ליה בדבר מיניה.

ולפי זה מדייק במה שכתוב בפסוק "דן אנכי" מכיוון שהקב"ה דן אותם הוי מיתה בידי שמים, ממילא שייך לדונם אף בתשלומים – "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

"וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (טו יד).

והקשה ה"פרשת דרכים" (דרוש חמישי): עלינו להבין איך דן הקב"ה את המצרים גם במיתה וגם בתשלומים והא קיי"ל קים ליה בדבר מינה ואין אדם מת ומשלם, ואף בבן נח אמרינן קים ליה בדבר מיניה.

ברכת הגפן ואמירת לחיים מה אומרים קודם? הוכח מפרשת השבוע!

על פי נידון זה מבואר היטב דברי הבאר היטב התמוהים (או"ח רי"ג סק"א), שכתב "כשרוצה לשתות לחברו יברך בתחילה שקודם ברכה הוא של הקב"ה ואחר כך שלו", ובפשטות מדבר על מקרה שרוצה לכבד את חברו בשתייה – (כמו הגרסה בשולחן ערוך הבהיר "כשרוצה לשתות וגם לתת לחברו) וכיון שהשתתיה שייכת להקב"ה על כן אין לו רשות לכבד את חברו, וכשמברך מעביר את השתייה לרשותו על ידי "והארץ נתן לבני אדם" וממילא יכול לכבד את חברו. (ועיין במשנ"ב עם הגהות אבן ישראל להגר"י פישר זצוק"ל שכן הבין בדבריו וביאר שם מדוע המשנ"ב השמיט דין זה.)

והדברים תמוהים מאוד. אולם למעיין יראה שמקור דבריו של הבאר היטב הם במגן גיבורים ושם מוסיף מילה אחת "הרוצה לשתות לחברו לחיים יברך בתחילה שקודם ברכה הוא של הקב"ה ואחר כך שלו". שהנידון שם הוא ששותה עם חברו וכמ"ש שקודם מברך ברכת היין שזו ברכה לה', ואחר כך מברך את חברו לחיים.

"ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ" (יד ט). כיון שהקדים מלכי צדק ובירך את אברהם קודם שבירך את הקב"ה היה נחשב לו זה לחטא, ואומרת הגמרא במסכת נדרים (דף ל"ב ע"ב) שלכן הוציא הקב"ה את הכהונה ממלכי צדק ונתנה לאברהם.

בנידון זה של הקדמת ברכת ה' לברכה לחברו הביא האליהו רבה (סימן קע"ד) את דברי על ההלכות גדולות שראה להרב מהר"א שהיה נוהג לברך על היין ושתה מעט ואחר כך היה אומר למסובין "בשמחתכם" וגומר לשתות, ועשה כן משום שאין להקדים כבוד בשר ודם לכבוד שמים.

וחלק על כך האליהו רבה וכתב: שאין בכך כלום משום שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה.

והביא שכן כתב המהרש"ל בפרק החובל שבמתעטש וחברו אומר לו אסותא (לבריאות) יאמר בתחילה "ברוך תהיו" ורק אחר כך יתפלל לישועתך קיוויתי ה', שמכל מקום כאשר זוכר נוהג הוא קודם לברך על היין, (ועיין שם באריכות מה שדוחה מעיטוש).

היכן מצינו בתורה מצוות עינוי חוץ מיום הכיפורים?

על ידה.

וכתב מו"ר הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו דרך שיחה: שהמלאך אמר לה דווקא כך כדי שזה יחשב להגר כמצווה.

"ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה" (טז ט) ולכאורה קשה למה היה המלאך צריך לומר לה: "והתעני תחת ידיה" והרי ממילא כאשר חוזרת הגר לשרה גבירתה היא תתענה

איך יתכן שהטלת ביצה של תרנגולת, תתיר למול בשבת תינוק שנולד בין השמשות?

301) שמספר על רבו ה"תרומת הדשן" ש"היה מנהגו כשהוא צלול היה מזמן אליו כל הבחורים, ומקצת בעלי בתים ביום ראשון של שבועות, וביום אחרון של פסח, ובפורים כשאכלו סעודתם, ומקצתם אינם מברכים ברכת המזון בביתם, וכשיושבים על השולחן אמר להם חודו חידתי: היאך מצינו ביצה שתרגולת פרה על האילן והפילה ממנו תפוח התפוח אסור, ואם הפילה ממנה ביצה התפוח והביצה מותרים?

וזהו פירונו, כגון שנפל התפוח בין השמשות שהוא ספק לילה, ואסור משום מחובר, אבל כשילדה ביצה בוודאי יום הוא ושניהם מותרים בלילה.

משום דכל דבר שתשמישו ביום נולד ביום, והתרנגול אינו משמש בלילה, ואף על גב דאיכא לסיפוקי בספנא מארעא (התחממה מהקרקע) והיא יולדת אף בלילה כמו שפירש רש"י שם, מכל מקום הואיל ומעוט הוא לא חיישינן. ולפי זה כתב העיקרי הד"ט (שם) לדון שתינוק שנולד בין השמשות, וביחד עמו תרנגולת הטילה ביצה א"כ אפשר להוכיח שהוא נולד ביום, ובמקרה שנולד בבין השמשות של שבת ויום ראשון, נימולו בשבת, ועי"ש שהרחיב בזה האם יש חילוק בין היתר של פירות הנושרים ע"פ הטלת הביצה, לבין מילת תינוק.

* * * *

כיצד נקראת אשתו של רב שהוסמך? הוכח מפרשת השבוע!

אברהם" וכן ביעקב אמר לו "ישראל יהיה שמך" הכל בלשון עתיד. והטעם שאמר כן בשרה, כי מיד שנקרא בעלה אברהם על שם "כי אב המון גויים נתתיך" גם אשתו היא שרתי במדינות ואם כן כבר נקראת שמה שרה, על דרך הלצה כדרך כל רב מיד אחר שנסמך נקראת אשתו רבנית.

"ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן ניכר אשר לא מזרעך הוא" (יז ב).

במסכת שבת (דף קלה ע"א) ילפינן מה שכתוב (ויקרא יג) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", "ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת". וכן פסק מרן בשו"ע או"ח (שלא ה) ועיין עוד בדברי השו"ע (יו"ד רסו ח) מי שנולד בין השמשות אין מילתו דוחה שבת.

בספר עיקרי הד"ט (או"ח סימן י"א אות ח) מביא רעיון איך שתינוק שנולד בין השמשות של שבת יום ראשון, אפילו הכי ימולו אותו בשבת.

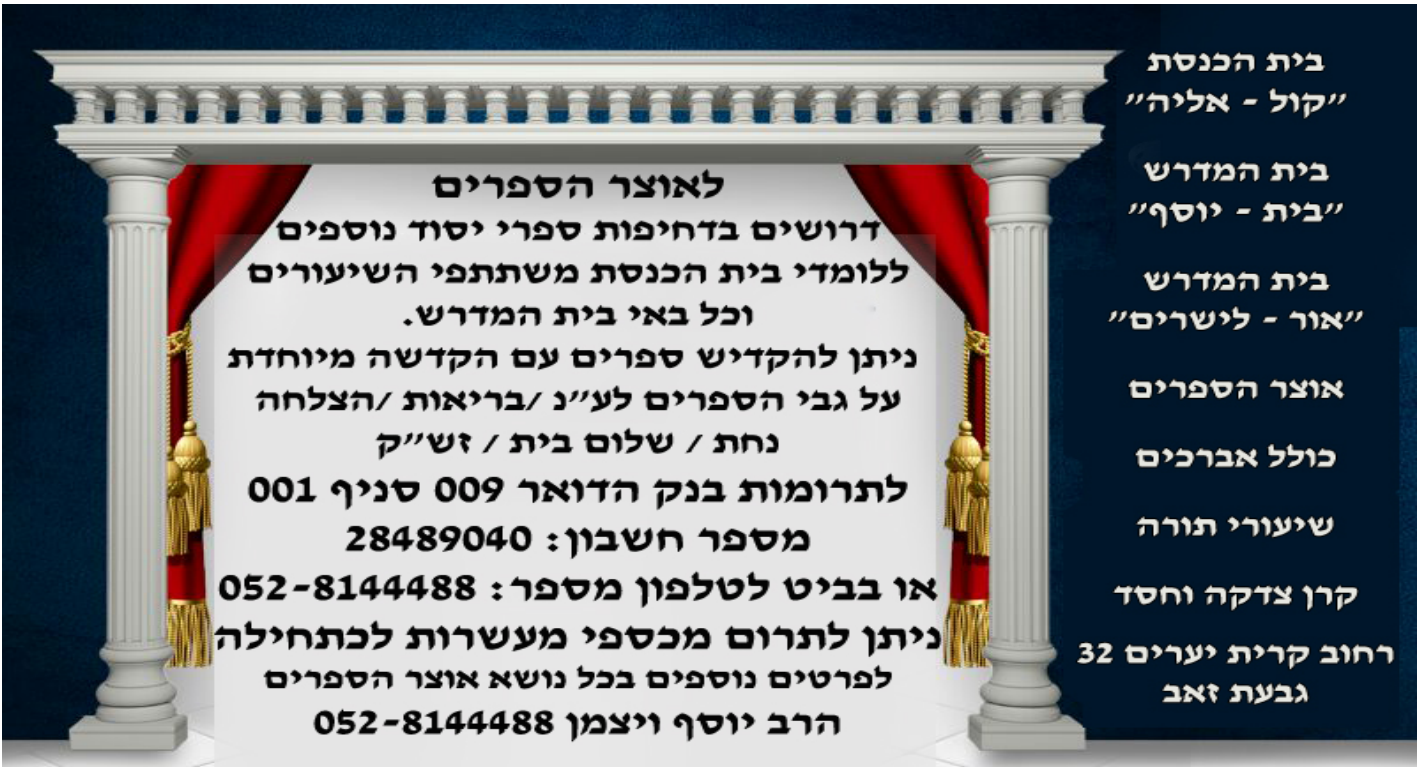
רעיון הזה מבוסס על פי מה שכתוב בשו"ת מהר"י מברונא (סימן קמט) שכתב שדינה הוא שפירות הנושרים בבין השמשות של שבת אסורים מספק שמא חשיכה הוא, ורבנן גזרו על פירות הנושרים שמא יתלוש.

והנה במסכת ביצה (דף ז ע"א) אומרת הגמרא שתרגולת אינה מטילה ביצה בלילה, ואם כן במקרה שנשר פרי מהאילן בבין השמשות ובאותו זמן גם תרנגולת הטילה ביצה, הדין הוא שהפרי מותר משום שהתברר שאין זה בין השמשות אלא יום.

חידוש זה כתב גם בלקט יושר (תלמידו של התרומת הדשן עמוד

"ויאמר אלוקים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה" (יז טו).

בספר אגרת הטיול (להג"ר חיים ב"ר בצלאל אחי המהר"ל, חלק הפשט אות ל) כתב: שלשון "שרה שמה" משמע שכבר נקראת שרה, וקשה היכן מצינו שכבר נקראת שרה, ולא מצינו שאמר הכתוב כן לאברהם "כי שמך אברהם" אלא אמר לו "והיה שמך

בית הכנסת
"קול - אליה"

בית המדרש
"בית - יוסף"

בית המדרש
"אור - לישראל"

לאוצר הספרים
דרושים בדחיפות ספרי יסוד נוספים
ללומדי בית הכנסת משתתפי השיעורים
וכל באי בית המדרש.

ניתן להקדיש ספרים עם הקדשה מיוחדת
על גבי הספרים לע"נ / בריאות / הצלחה
נחת / שלום בית / זש"ק

לתרומות בנק הדואר 009 סניף 001
מספר חשבון: 28489040

או בביט לטלפון מספר: 052-8144488
ניתן לתרום מכספי מעשרות לכתחילה
לפרטים נוספים בכל נושא אוצר הספרים
הרב יוסף ויצמן 052-8144488

כולל אברכים
שיעורי תורה
קרן צדקה וחסד
רחוב קרית יערים 32
גבעת זאב